

Vestmannen

Nr.1

Bergen, 28. februar 1998

14. årgang

Uppblanda nynorsk skal avløysa "samnorsken"?

Av Ludv. Jerald

Sume blad hev no på nyåret havt ordskifteinnlegg um framstøytar som er komne frå Norsk språkråd. Einskilde innlegg hev undra meg storleg, fordi dei ikkje hev kome inn på det som verkeleg er i gjerdom. Det er nemleg tale um å sleppa inn i nynorsken ei heil rad av språklege bastardar.

Fagnemndi i Norsk språkråd hev på two møte dryft ordtilfanget i nynorsken, eller rettare: Framlegg til nye prinsipp for upptak av ord i nynorsk. Framleggi kom frå professor Jan Terje Faarlund i Oslo og professor Helge Sandøy i Bergen. Og det aller meste vart tilrådd i Fagnemndi, med 3 mot 1 røyster, sume ord med 2 mot 2. Det er samnorskmannen Sandøy som her gjer nye framstøytar til avskiping og øydeleggjring av nynorsken.

Det er verdt å merka seg at Helge Sandøy fyrst kom med i Språkrådet som målsmann som Språkleg Samling (i den nynorske seksjonen). Der møtte han i 1992-95. No er han utpeika av universitetsrådet for Universitetet i Bergen, der han er professor. I fyredrag og ordskifte gjennom åri hev han halde fram det synet at alle ord som vert nytta i talemål må godkjennast i nynorsken. Og "folkemål" er so mangt.

Eg hev tald upp 133 ord som Sandøy vil ha godkjende. Og eg skal her velja ut nokre av dei. So kan alle få ein tokke av kva som her er i gjerdom. Det meste er ord på *på an-, be-, -heit, -else*. Her kjem eit lite utval av dei ordi som som er tilrådde plass i ordlistone:

Anerkjenne, angå, anskaffelse, anstrengje, antakeleg /antakelig/, anvende, barmhjartig/barmhjertig, bebyggjelse, bedugge, bedyre, beføle, begåvå, begåvelse, belage, bereist, beslektat, betakke, betrakte, bekrefte, deileg, ferdighet, fordervelse, forferdelse, forgodtbefinnande, medfølelse, midlertidig, omgevelse/omgivelse, oppbyggjelse, oppstandelse, oversetje, rådigheit, skjebnesvanger, skjønnheit, spisevegring, sporenstreks, uansett, ubehøvla, uttalelse, værelse, øvrigkeit.

Her er 44 av dei 133 ordi Sandøy vil ha godkjende i ordlistone, og fleirtalet i

Ludvig Jerald (Arkiv)

Fagnemndi er samd.

Den sokalla "samnorsken" er daud. Men so lenge som det sit folk som Jan Inge Faarlund og Helge Sandøy i Norsk språkråd, er nynorsken i stor føre. Nynorsken er alt eit sterkt uppblanda mål med tillatne bokmålsord. Den nye framstøyten med bastardord kjem til å fremja uppløysingi snøggare dersom Språkrådet segjer ja til 133 nye ord.

Det er kome sterke protestar imot Sandøy-framleggi. Og Jan Terje Faarlund hev svara på ein måte som må vekkja stor undring. Han er professor i målvitskap på Universitet i Oslo, og formann i Fagnemndi i Norsk språkråd. Ingen treng uruoa seg, skriv han: Å "godtaka" eit ord er ikkje det same som å "påbý" det. Det vil berre segja at Språkrådet kan godkjenna ordlistor som inneheld dette ordet. Å "godtaka" eit ord er ikkje det same som å "tilrå" det. Um me godtek "forbrytelse", tyder ikkje det at me vil utelukka eller frårå "brottsverk". Men dei som skriv "forbrytelse", skal ikkje få feil for det.

Ja, soleis forsvarar professor Faarlund det nye framlegget: "Levande språk er kjenneteikna ved at nye ord kjem inn og blir laga ved produktiv avleiring og samansetjing". Altso: Inn med alt dette i ordlistone!

Men dette er vissaste vegen til å gjera nynorsken til eit blandingsspråk utan fastleik. Uppløysingi av målet er alt komi

langt. Det ser me av den nynorsken som no vert brukta i offentlege dokument, i skuleverket og i den luten av pressa som hev noko av stoffet på nynorsk.

Nynorsken endar som ein ny "samnorsk", eit blandingsspråk som ingen vil brukta. Norsk språkråd bør utsetja vedtak um plass for nye fy-ord, og senda framlegget ut på høyring, til målsamskipnader, til skulefolk og til politiske organ. Syn vyrdnad for dei som brukar nynorsken. Sjå til islandingane, som enno kan lesa det islandiske språket som sagaskrivaren Snorri Sturluson brukta på 1200-talet.

Ny målklassa i Bergen sentrum?

Nils-Aksel Mjøs sende oss eit utklypp frå Bergens Tidende 19.2. der det gjeng fram at foreldri til 11 fyrsteklassingar vil ha nynorskklassa på Møhlenpris skule i Bergen sentrum. Sume foreldre visste ikkje at det fanst alternativ til bokmålsupplæringi fyrr andre foreldre vende seg til dei. Det vert lagt vekt på at små klassor og gode skuleresultat kann vera ein god grunn til å velja nynorsk. Eit foreldreprar som vert intervjuet av Bergens Tidende fortel at dei ikkje ser dette som nokor målpolitisk kampsak, men dei vil gjerne at fyrsteklassingen deira skal koma i ei liti nynorskklassa, noko som gjev større tryggleik og betre oppfylgjing. Dei vonar òg at nynorskkupplæringi skal styrkja målkjensla.

Ordtökjet

Røynsla utan Lærdom
er betre en
Lærdom utan Røynsla.

Etter Ivar Aasen

I dette bladet

Ludv. Jerdal: Uppblanda nynorsk	1
Håvard Tangen: For eit høgnorsk mål	2
L.B.Marøy: Eit kunstig folk	2
Sigurd Sandvik: Fri flyt for unorske ord	3
Jostein Krokvik: Bokmáliseri utsett	3
Jostein Krokvik: Ludv. Jerdal 90 år	4
Ludv. Jerdal: Draumkvædet	5
K.E.Steffens: Folkesuverenitet	6
Ludv. Jerdal: Knut Fortun til minne	6
Håvard G. Tangen:	
Høgnorsk målreising	7
Arne Horge: Røsslyng	8
Um innvandrar	8
Ragnvald Vaage: Skal me aldri læra	9
Sigbjørn Heie: Tillegg til Vaage	9
Ludv. Jerdal: Redaktør i 45 år	9
Jostein Krokvik, Jens Tvedt	10
A.H.: Heidersmenn i norskakademiet	11
Eigil Lehmann: Namn	11
Ludv. Jerdal: Bjarne Slapgard	12
Lars Bjarne Marøy: Kva er moderne?	13
Gunnar Gilberg: Tuftekallen	14
Arne Horge: Avtale med harane	14
Ludv. Jerdal: Årsmøte i Aasen-rørsla	15
Sunnmøre Målungdom:	
Sigeren fylgjer våre fanor	16

Dessutan Ordtökjet, Vestmannalaget, småmeldingar, Sagt, Telefonen, Godt sagt, SluttorDET, småmeldingar m.m.

Eit kunstig folk

Av Lars Bjarne Marøy

Lars Bjarne Marøy, formann i Vestlandske Mållag, hev havi ei mengd råkande innlegg i avisor og blad mykje godt yver heile landet imot fleirtalsfunnet til Fagnemndi i Språkrådet um anbeheitelse-innsleppet i skulenorsk. Dette innlegget tok me frå Sunnmørsposten 13.1.:

Fagnemndi i Norsk språkråd vil normera nynorsken etter eit naturleg norsk folkeleg taalemål. Difor vil dei opna upp for ei rad ord på anbeheitelse.

T. d. begåvelse, anskaffelse, rådighet, antasta m.fl. Men dersom det finst eit naturleg norsk folkeleg taalemål, må det vel finnast eit naturleg norsk folk òg. I so tilfelle må ein spryja seg um Fagnemndi meiner at det finst eit kunstig folk i Noreg?

Når Norsk Målungdom vitjar skuleungdom for å fortelja dei um bakgrunnen for målstriden i Noreg, brukar dei å forkla ra skulelevane at det ikkje finst noko naturleg språk. Det språket ein nyttar er ei vanesak. Då gjev Målungdomen elevane tru på at det let seg gjera å arbeida for nynorsken.

Er det råd å få Fagnemndi i Språkrådet til å tru at det let seg gjera å arbeida for nynorsken?

Fram for eit høgnorskt mål!

Utsegn frå møte i Høgnorskringen i Oslo 11.2. 98 ved Håvard Tangen

Med framlegget til å taka inn ei lang lista med bokmålsord i nynorsken hev fagnemndi i Norsk språkråd gjenge til frontal-åtak på norsk måltradisjon. Serhåten i målet ei truga. Fyrefesti an-, be- og etterfesti -heit, -else et svart ikking seg i målføri, og dersom nynorsken skal lempa seg etter dette "folke-målet", støyter han samstundes frå seg ein rik ordskatt som det hev teke mannsaldrar å dyrka fram og byggja ut. Framlegget frå fagnemndi grunnfester bokmålsveldet i nynorsken

Skriftmål må lærast smått i senn, og nynorsken er ikkje noko undantak i det stykket. Det er ikkje tvang å setja upp grensor for ordtilfanget i eit ung kulturmål som nynorsken, tvert um. Skal norske ord få sleppa fram i skrift, må ordi som hev vorte fremda av det dominerande skriftmålet dansk og seinare norsk-dansk bokmål, vika romet. Inkje mål kann greida seg utan måldyrking på lengdi. Purismen er fridom for heimlegt, norskt ordtilfang.

Nynorsken er eit mål av anna slag enn bokmålet. Medan bokmålet er arvtakaren etter det danske skriftmålet i Noreg og soleis hev mykje lågtysk og dansk lånegodt, er nynorsken røtt i heimlandsk mål. Han byggjer på målføri og vart medvitsfullt odla i pakt med måltanken til Ivar Aasen av dei fyrste ættledene etter honom. Denne odlingi fekk di verre ikkje vara ved. Samnorskstræv, målføre-uppfelsing og hildringar um taalemålsnær skrift hev i det 20. hundradåret undergrave det klassiske landsmålet, høgnorsken. No syner det seg soleis atter ein gong at folk som held seg sjølve for målmenner, gjeng i brodden for å tyna nynorsk tradisjon.

Ein nynorsk som brotnar frå innsida, duger lite i striden med bokmålet. Det trengst no ein snunad i målpolitisk kurs frå ein faststivna 70-tals-ortofonisme til ein nasjonal tradisjonalisme. Det dred med seg eit radikalt brot med den

rådande tenkjingi slik ho hev ovra seg i storparten av målrørsla og i Norsk språkråd. Det røynde måldemokratiet gjeng ut på å taka ein open og ærleg strid millom bokmål og nynorsk. At nokre professorar tuklar med ordskatten i nynorsk, gjer han korkje meir demokratisk eller populær. Å neitta for upp-havet og bakgrunnen til det nynorske målet aukar ikkje bruken av dette målet.

Høgnorsken hev ikkje døytt, som so mange samnorskara høglydt spådde i etterkrigstidi. Høgnorsken er enno nynorsken i sitt beste lag. Etter samnorskridi no er ute og folk etter kvart skynar kor hol og usætande argumentasjonen um det taalemålsnære skriftmålet er, kjem høgnorsken til å få ein renesanse. Når moderatismen og avslagsanden hev lagt seg, kjem høgnorsken til å standa der, eit rotfriskt og systemfast alternativ. Og folk vil samlast um det høgnorske merket når dei ser og vert yverdydd um at det syner vegen til norskt mål i Noreg.

Godt høgnorskmøte i Oslo

Den 11. februar i år var det innkalla til møte av folk i Høgnorskringen i Oslo. Frammøtet var godt, både unge og eldre var til stades, og sume kom langveges ifrå, både frå Telemark og Austfold.

Håvard. G. Tangen leidde møtet, og fleire dagssaker vart dryfta. Millom anna vart det vedteke ei utsegn mot anbeheitelse-utspelet frå fleirtalet i nynorskgreini i Språkrådet. Alle Vestmannen hev vore i samband med, fortel um eit vellukka høgnorskmøte med god stemning.

Bladpengane 1998

Med dette bladet fylgjer postgirokort som kann nyttast til å senda bladpengar for 1998. Kortet gjeng av praktiske grunnar ut til alle, men det er ikkje noko krav til dei som hev sendt bladpengar. Årspengane er kr 150,- som tidlegare. For studentar, elevar og til gåvetingar kr 100,-.

Takk til alle dei som alt hev sendt bladpengar, gåvor og anna. Og fyreått takk til dei som no gjer det!

Vestmannen

Vestmannen kjem med 10 nummer i året
Bladpengar kr. 150,- for året
Studentpris kr. 100,-

Kan tingast på poststader og frå
Vestmannen, 6143 Fiskåbygd

Postgiro: 0802 4 25 63 92
Bankgiro: 8401.21.43027

Utgjevar:
Vestmannalaget,
5000 Bergen
Telefon 55 31 79 29 / 55 16 37 32

Tilskrift for all post: Vestmannen, 6143 Fiskåbygd
E-post: sambandet.home.ml.org

Bladstyrar:
Jostein Krokvik
6143 Fiskåbygd
Telefon 70 02 14 29

Rekneskapsførar:
Helge Liland
Midgeilen 16
5067 Store Milde

Prenta hjå:
Nytrykk
6143 Fiskåbygd
Telefon 70 02 13 07

VESTMANNALAGET

Alle møte er på Brygens Museum.
Møtetid kl 19. Mat og kaffi. Tak med
kjenninger!

Torsdag 19.3. Me hyllar journalist
Ludv. Jerdal som fyller 90 år 2. april.

Redaktør Kjartan Rødland talar.

Torsdag 16.4. Årsmøte med vanlege årsmøtesaker. Talar er enno ikkje oppsett.

Torsdag 14.5. Utferd um lagsfolki syner
interesse. Kva med tur rundt Radøy med
vijing av Emigrantkyrkja på Sletta?
Dryfting på eit møte med påteikning der
eller i telefon 55 16 37 32.

Fri flyt for unorske ord

Tilrådingi frå Fagnemndi Norsk språkråd, som Jan Terje Faarlund er formann for, er eit nytt åtak på norsk mål.

Skal nynorsken godtaka alle ord som er vanlege i naturleg norsk folkeleg talemål, då kan me få mykje därleg norsk:

Eg vil anta at med alle bederva danske ord som no vert anerkjente i nynorsken, vert det so som so med aktelsen, både for målet og språknemndi. Det vert antyda i bilaget at målet skal beardeides beskjedent. Men det vert belyst at betingelsen er at alle dette angår, må belage seg til å verte belaerte i eit mål - som visst kjem til å vekkje anstøt og bedrøve mange begåva menneske som er vel bereiste i målkunna. Mange vil bedyre at dei vil betenkje seg på å bearbeide si målfrøing og anvende dette målet. Eg vil anslå at det antakelig vert adgang til å befolke nynorsken med anslagsvis 50 nye ord beslektat med bokmål, og som me ikkje behøver. Fagnemndi er besjela med vilje og begåvelse til å beskjere nynorsken og beskytte bokmålet. Det let seg ikkje bestikke, men vil bidra til en bevegelse som betrakter bokmålsord som anløp og anrop for god nynorsk. (Men dei vil ikkje benåde den som er bedugga og antaster og beføler dei som går på avtredet).

Helge Sandøy hev lova fleire listor med nye ord av same slag.

Det er endå bra at Faarlund ikkje vil påby desse nye ordi i nynorsk, og knapt nok tilrå at me skal bruka dei. Og det skal framleis vera lovleg å bruka synonym. Ja, tenk det!

Alt i 1967 sa Noregs Mållag ifrå at det måtte verta slutt på den programfesta tilnærmingi til bokmål. Seinare hev folk skyna at det trengst likso vel å akta seg for den tilnærmingi til bokmål som skjer i talemålet, og ikkje lata bokmålsord koma inn bakvegen. Ikkje minst målungdomen skynar dette.

Ære vere Åshild Nordstrand som røysta imot i Fagnemndi. Ho skal vita at ho hev mange bak seg

Halsnøy Kloster, 17. januar 1998

Sigurd Sandvik

Bokmåleringsfreistnaden utsett

Årsmøtet i Norsk språkråd vedtok samråystes å utsetja saki med anbeheitelse-ord som fleirtalet i nynorskgræni av Fagnemndi i Språkrådet vilde pøsa inn i nynorske ordlistor. Utsetjingi er ikkje meir enn ventande, sidan Noregs Mållag, høgnorskrørsla og alle målblad - alle - hev gjenge imot denne utrulege framstøyten som mange meiner vilde opna sluttspellet for nynorsken til målsleg offisielt alternativ i Noreg. Men offentlege organ hev tidlegare blåse i synsmåltane til det store fleirtalet. Alt målfolket må no vera på vakt; for den mikroskopisk store klikken i Språkrådet, utan demokratisk vilje eller bakgrunn, prøver seg nok eit anna år.

Jostein Krokvik

Gåvor til Vestmannen

Arnold Lund, Sandnes
150. Kristian
Strømshaug, Råde, 50.
Helga Hirth, Bergen, 50.
Kjell Thomsen, Rådal,
100.
K. E. Steffens, Oslo, 350. Einfrid Perstølen,
Hvalstad, 50. Per Lofthus, Lofthus, 50. Knut
Indrebø, Oslo, 150. Gudmund Harildstad,
Oslo, 200. Torger G. Hetland, Hommersåk,
50. Olav Kjelsvik, Voss, 100. Inger I.
Eidissen, Oslo, 1850. Halvor Sigurdsen,
Kristiansand, 100. Olga Vatnatom, Sirevåg,
100. Ingjald Bolstad, Voss, 100. Olga Meyer,
Oslo, 50. Per Inge Bale, Balestrand, 200. Ole
Gilje Dale, Skien, 50. Ivar Eskeland, Oslo,
350. Arthur Berg, Hop, 50. Olav Bakken,
Bergen, 50. Martin A. Votlo, Haus, 100.
Oddmund L. Hoel, Oslo, 200. Bjarne Brekke,
Søreidgrend, 50. Bjarne Målsnes, Kokstad,
50. Jon Ous, Oslo, 300. Kjell Lønning,
Minde, 50. Sveinung Helgheim, Oslo, 150.
Trond Sæbø, Bergen, 50. Toralv Bergwitz,
Arendal, 50. Eivind A. Dalseth, Vågland,
350. Gunnar Gilberg, Bergen, 50. Oddvin
Nydal, Fjøsanger, 50. Gro Morken Endresen
og Remi Moen, Oslo, 50. Magne
Rommetveit, Nesoddtangen, 50. Jan Frode
Bordvik, Bergen, 150. Jon Askeland, Bergen,
100. Kristi Øye, Dalekvam, 100. Johannes
Heggland, Tysnes, 100. Gudrun Dahle, Ølve,
50. Magne Myhren, Oslo, 50. Njål Vere,
Vanse, 50. Astrid Calusen, Florvåg, 50.
Synneva Urheim, Lofthus, 150. Asle
Wergeland, Bergen, 50. Bodil Haug,
Fagernes, 50. Synneva Skaar, Seim, 50. Ingar
Arnøy, Oslo, 50. Olav Felland, Dalen, 150.
Audun Bjørnberg, Garnes, 50. Eli Freim,
Etne, 50. Robert K. Anderson, Hovin i
Telemark, 100.
Me kvitterar her for kr 7 300,-.
Hjarteleg takk frå Vestmannen!

Ludvig Jerald 90 år

Av Jostein Krokvik

Då Ludvig Jerald var 80, kom det eit fint og bileteikt festschrift på gode 200 sider, tilstelt av den utrøytelege venen Conrad Clausen som diverre er burtfallen no. Festschriftet er kjelda til mangt på dei fylgjande linone. Den 2. april 1998 fyller Ludvig Jerald 90 år. Utruleg nok.

Frå Kvinesdal

Ludvig Jerald er frå Kvinesdal i Vest-Agder, men han hev vore knytt til Bergen sidan fyre krigen – då frårekna dei 3-4 år han sat i tysk tukthus for motstandsarbeid i krigstidi. Men Jerald hev nok ikkje gløymt barnomsbygdi jamvel um han hev vorte eit landemerke i Bergen; mange vil rekna han for erkebergensar. Han vokt upp i Kvinesdal, på gard med helsesamt, men streevart arbeid, i ei bygd rik på sogeminne. Namnet på foreldri var Inger og Abraham Jerald. I festschriftet (Norsk Bokreidingslag 1988) finn me det storfelte "Kvede til 100 års høgtidi for Kvinesdal kyrkja" (1937). 1. verset lyder:

Eg finn ein fegin stad der augo fengjer
dei frie, mjuke syn frå fjell til hav.
På Leiknes kyrkja breider varne-vengjer
til lyy i liv, til hegning um kross og grav.
Og Kvina klunkar vårt på helsing-strengjer
frå Urviksstrender, med ho stilnar av.
I helgebunad bygdi ligg og drøymer
med' folket fram mot kyrkestaden strøymer.

I ein fotnote er det sagt at med "fegin stad" er tenkt på "Utsynet" ved Røydland, og synt til Feginsbrekka ved Nidaros: Fegin stad. Soleis fær me inn både målet og soga på fyrste linone.

Ludvig Jerald var odelsgut, men han tok tidleg til å skriva, og som vanleg for so mange, stod fyrste stykkjet hans hans i Norsk Barneblad. Då var han 12 år. Sidan skreiv han i lokalbladi, millom anna i Agder i Flekkefjord og Fædrelandsvennen i Krsitiansand. Han var òg med i frilyndt ungdomsarbeid, vart fylkesstudieleidar og styrde lenge bladet *Unge Agder* for Vest-Agder Ungdomslag. Han gjekk på fylkesskule og hev seinare teke mange vidrareførande kurs. Ludvig Jerald valde "ordi framfor jordi", som Bjørn Johanson hev sagt det. I 1935 vart han bladmann i *Hordaland Folkeblad* i Norheimsund, og eit år etterpå drog han til Bergen og *Gula Tidend*, der han møtte ei rad vidkjende vestmenn, som Gustav Indrebø, Hans Nordhuus, Lars Hjelle, Karls Sjurseth, Eirik Hirth, Olav Vevle, Olav Hoprekstad, Severin Eskeland og mange andre. Aagnar Skeidsvoll styrde Gula. Etter krigen er det i *Dagen* Jerald hev vore bladmann.

På Torgalmenning 17.mai 1974. (Or Festschriftet 1988)

Målmann og kulturmann

So langt eg veit hev Jerald alltid vore målmann. *Retteleg* målmann, som skriv, talar og ynskjer eit mynstergodt, riksnorsk mål, utan tilskjorta tilnærming og målblanding. Han hev samstundes ei jordnær meinung um målstoda i Noreg. I festsschriftet er desse ordi lagde i munnen hans: "Eg har då aldri vore so galen at eg har kravd at riksmålsfolket skulde gå yver til nynorsk". Same stad seger han at det er naturleg med two mål i Noreg, eit reint norsk mål jamsides norsk-dansk.

Ludvig Jerald hev vore formann og styrelem i ei mengd norskmaalslag og samskipnader – som Vestlandske Mållag, Teaternemndi for Vestlandet, Bygdelagsnemndi for Bergen, Norsk Bokreidingslag der han var med på skipingi, Halldor O. Opedals fond, Ivar Aasens-sambandet der han òg var med på skipingi i 1965. Dette er langt ifrå fulldekkjande. I til-

legg hev han vore verksam i ei mengd kulturlag som ikkje er knytte til mål og målreising – ungdomslag, presselag, kunstnarlag og andre. Alt skal me ikkje freista nemna, men nemnast må det at Jerald er spelemann og hev vore formann Landslaget for Spelemenn og han hev vore verksam i Spelemannslaget "Fjellbekken". Han er dessutan leikar og dansar, og var i 1939 med i ein flokk på fjortan, utvalde av Klara Semb, som hadde framföring i ei fullsett Albert Hall i London. Ola Straumshamn leidde flokken, og Eivind Groven var spelemann. Ein bok sat han i bystyret i Bergen, og heile 25 år var han med i 17. mai-komiteen i Bergen, ei tillitsuppgåva som måtte høva honom framifra, for Jerald er òg festmnneske!

Det dei fleste kanskje hev merka seg best, er den lange formannsbolken hans i Vestmannalaget, 40 år, frå 1950 til 1991 frårekna det knappe året (1956) han var redaktør for Norsk Tidend i Oslo, då oppøste målreformistar sparka han. Det er mest utruleg at Jerald og sjorni greidde halda uppe den jamne møteverksemidi i Vestmannalaget i alle desse stridmerkte åri; ja, laget fekk næraast svip av folkeakademiet, med faste møte i vår- og hausthalvåret og fyredrag um emne som stundom ligg langt utanfor målsak. Ettermannen på formannsstolen, Leidulv Hundvin, hev makta å fylgja upp denne møteverksemidi.

Med formannsumboden i Vestmannalaget kom Jerald på fram plass i den utrivelege striden med målreformistane, som i lange og mange etterkrigsår knapt skydde nokor råd til å fåstrupetak på vestmannamålet og høgnorsken. Dei lukkast ikkje, det kann me segja i dag, men ingen veit kor det hadde gjenge med ein mjukare nagl i fronten. For den gode Jerald slær sjeldan av på meiningsane og ordi sine, og det hev vorte hevd at han kann vera både stri dug og sterke og sta og seig, når han meiner det trengst. Og mot åtaki frå målreformismen hev det sanneleg trungest! Jerdals sans og kjærleik for dei norrøne frendefolki i vestreleid og målet deira må ikkje gløymast; han hev vore på utferd dit fleire gonger med ferdaskildringar i kjølvatnet.

Det var ikkje meir enn ventande at bladet til vestmennene, *Vestmannen*, tok til i Jerdals formannstid, i 1985. Jamvel um underskrivne er ugild til å døme um *Vestmannen*, trur eg bladet både hev gjort og gjer ei varande gjerning og hev synt større livskraft enn mange våga å tru då det tok til. Det er no inne 14. årgangen. Jerald gjorde eit stort arbeid i fyrebuungi av *Vestmannen*, og frårekna bladstyraren,

Til s. 5

hev Jerdal vore den som skriv mest i bladet. So lenge bladet vart prenta i Bergen, gjorde han òg praktisk arbeid med prentebuingi av kvart nummer. Vestmannen er andre bladet som Vestmannalaget er utgjevar for; det fyrste var *Fraa By og Bygd* som Henrik Krohn, grunnleggjaren av laget, heldt uppe med drivande hand, først var han bladstyrar, deretter bladberande medarbeidar. *Fraa By og Bygd* kom i åri 1870-79, det døydde med Krohn. Fyrste bladet til Henrik Krohn, *Ferdamannen*, kom i 1860-åri fyrr Vestmannalaget vart skipa den 21. januar 1868. Vestmannalaget og Ludvig Jerald tok med utgjevingi av Vestmannen upp ein arv frå den fyrste vestmannatidi.

Jerald hev mange påskynigar, han er m.a. riddar av Islands falk og hev Kongens fortensmedalje i gull.

Bladmannen

Av arbeid og yrke er Ludvig Jerald bladmann – journalist – av Guds nåde. Han hev ikkje gjenge trøytt heller. Lenger framme er nemnt nokre av dei bladi Jerald hev vore innum, og lengste tidi hans hev vore i Dagen. Tidi hans der fall saman med kjende redaktørar som Johs. Lavik, Odd Strand, Finn Wiig Sjursen og Arthur Berg.

Bladmannarsabedet til Jerald kunde det segjast mykje um. Han hev skrive ferdabrev, grunnfarande utgreidingar og stundom stuttare stubbar; ikkje minst forvitneleg er portretti av kjende folk frå målreising eller kulturliv elles. Eller av folk som er mindre kjende! Til kjende portrettobjekt høyrer mil-lom andre Severin Eskeland, Frida Rusti, Anton Beinset og Knut Robberstad. Her finst mange perlor, sume i blad, andre i bøker. Mindre kjent er det kanskje i dag at Jerald stundom skrev under merket "Sir Luje"; han hadde dessutan etter krigen ei rekjkja framifrå kåseri i radio under same namn - "Sir Luje". Folk lydde og humra. Ein styrke ved desse kåserii var det levande og klangfulle høgnorske målet.

Jerald slutta so visst ikkje bladmannarsabedet då han vart pensjonist. Han heldt fram med meldingar, møteupprit og anna i Dagen, og stykki hans finn me framleis i avisor og blad yver ein stor part av landet. Verdt å nemna er dei mange jubileumsartiklane og minneordi han hev skrive; snaudt um det finsst mange bladmenn i dag som hev like stor personalkunnskap som Jerald. I Vestmannen er namnet hans å sjå i alle nummer.

Bokskrivaren

Um Ludvig Jerald fyrst og mest er bladmann, hev han fleire bøker bak seg, skrivne åleine eller saman med andre. Den mest ruvande er det store kulturverket

"Vestmannalet i 110 år" (Norsk Bokreidingslag). Dette praktverket på fram- imot 600 sider hev Conrad Clausen og Ludvig Jerald på forfattarplatz, og i verket er medteke "Vestmannalet i femti aar" som Torleiv Hannaas gav ut i 1918. Jerald og Clausen hev freista halda seg i same faret som Hannaas, og det staselege og innhaldsrike verket er rikt illustrera. Eit slikt sogeverkt var fyrst meint å koma til 100-årshøgtidi å Vestmannalet, men ymse vanskar kom i vegen, og difor kom det til 110-årshøgtidi i 1978.

Då han fekk kunstnarstipend frå Bergen by, drog Jerald til ymse folkehøgskular i Noreg, Sverige og Danmark, og i 1983 skreiv han den umfatande boki "Grundtvig og folkehøgskulen i dag". I 1989 kom 50-årssoga um "Bygdelagsnemndi i Bergen". I denne boki, biletrik og upplysande, hev Alf G. Sundal med ein bok, men elles er Ludvig Jerald andsvarleg for skildringi. Det kom eit 40-årsskrift 10 år tidlegare, og dette vart mykje utvida i 50-årssoga. So hev Jerald skrive um bergenskjøpmannen John Runshaug, han hev skrive artiklar i bygdeboki for Kvinesdal, ein bok i "Bygdebok for Fedje", og han hev skrive 100-årsboki for Kvinesdal Sparebank. Dessutan hev han skrive ein bok i "Kristian Stein og hans menn" frå krigstidi, ein bok i "Festskrift til Severin Eskeland", og han er medredaktør i 50-årssoga til Vestlandske Mållag (1954).

Dette er nok ikkje utførleg, og ei bok til lyt få vera med. Det er utvandrarromanen "Heimlandet dreg" um kvinesdøler som drog til Amerika, der dei vart fengde av gullfeberen i Alaska. Denne boki frå 1946 (Norsk Bokreidingslag), er einaste bok i sitt slag av Jerald. Enno er det visst att nokre bøker til gamal pris. Ver um deg!

I full sving

Um Ludvig Jerald rundar 90, er han i full sving med med mange gjeremål og planar. I dette nummeret av Vestmannen hev han på fyrste sida eit klårt og kvast innlegg imot fleirtalstanken i den nynorske Fagnemndi i Språkrådet um å opna slusone for anbeitelse-ordi i offisielt mål. Innlegget hev stade i andre avisor, m.a. i Aftenposten, og før Jerald levedagar, vert det nok ikkje siste innlegget frå hans hand. Han er spræk og tiltok som ein ungdom, og i seinare år hev Jerald og andre vestmenn upplevt at deira målsyn talar nett til ungdomen.

Me ynskjer Jerald til lukka med 90-årshøgtidi og ventar mange gode og arbeidssame dagar heretter! Me gleder oss til vedvarende samarbeid!

Draumkvædet hev tradisjon i Bergen

Det lyder nærast som eit eventyr, men det er sanning: «Draumkvædet», det makelause visjonsdiktet um Olav Åsteson som la seg ned um joleaftan og vakna kje fyrr um Trettandagjen då folkje åt kyrkja gjekk, det kvædet kan komande år høgtida 80-års-jubileum i Bergen. Og det er leikarringen, veteranringen i Bondeungdomslaget Ervingen å takka. I 1949 heldt Klara Semb, som hev sett diktet i scene for framføring på scene, leikskeid i Ervingen. Folkedansarane i laget tykte vel um denne store oppgåva og dei hev halde draumespelet uppe. I komande år, 1999, vert det 50 år sidan dei lærde seg Draumkvædet, og dei hev ikkje gløymt det. For nokre år sidan fekk dei laga seg ekstra drakter til framsyningssbruk, og i mange år hev dei synt Draumkvædet fram på Trettandedagen. Nokre av dei som lærde av Klara Semb i 1949 er enno med, og nye og yngre dansarar er komne til.

No på Trettandagjen var det atter Draumkvædekvel i Gimle, og ein fullsett sal kunde på ny gleda seg yver eit visjonsdikt som er mange hundrad år gammalt, som levde på folketunge gjennom hundradår og vart til sist uppskrive i Telemark. Ein dansk litterturkjennar hev kalla diktet «hele middelalderens ypperste diktning i Norge».

Framsyningi i Ervingen er ei uppleving. Spelet er delt i fire boktar, og *Ivar Skjelvan* gjorde fryst greide for gangen i kvædet. Og den store dansarringen hev gode dansarar og framifrå gode songarar. Høgtid og ålvor er sermerke for visjonsdiktet, og i ein takketale frå salen vart det peika på at dette ogso var måldyrking av aller beste slag. Gamle former i målet, frå då det vart skrive upp i Telemark, er haldne ved like.

Fyre framsyningi tala amanuensis Ingrid Gjertsen, styraren på Arne Bjørndals Samlingar på Universitetet i Bergen um religiøse folketonar frå 1800- og 1900-talet. Ho gav ei vurdering av Draumkvædet, og ho hadde med seg mange gode upptak av gamle salmetonar som er sungne inn av gamle folkekunstnarar, sterke vintemål um den verfulle skatten me hev i norsk folkemusikk. Det vart ein festkveld til glede og til takksemid og ettertanke. Takk skal dei mange aktørane ha.

Ludv. Jerald.

FOLKESUVERENITET, "SAMLIVSPROBLEM» OG FOLKEVIT

Av K. E. Steffens

Det var gildt å sjå innleget til H. G. Tangen i vestmannen nr. 8/97. Dei kritiske merknadene mine om millom anna demokrati og nasjonalisme er ikkje støypte saman til ein «bodskap», men dei er «reakjonære» i den bokstavelege meiningsa av ordet: eg reagerer som ein del andre mot sume rådande synsmåtar og mentalitetar og dei praktiske fylgjene av deim. Det som uroaer Tangen er at eg ikkje trur at folkesuveritet og demokrati kan løysa t.d. slike «samlivsproblem» som me i dag kallar økologiske. (Ein klårgjerande detalj: eg skreiv om faktorar «som hev skapt problema» og ikkje «problem», slik det stod i bladet).

Eg reknar det med andre ord som unrealistisk å lita på noko slags «folkevit» når det gjeld å radikalt minska konsumet av varer og tenester. Det er vilt utopisk å tru at t.d. fleire hundre tusen nordmenn friviljug vil ofra den komforten og trivselen som for deim er knytte til privatbilen. Den rådande mentaliteten er grunnleggjande materialistisk, og etikk i dag er praktisk talt det same som utilitarisme: mest mogleg materiell velferd eller «lukke» for flest mogleg.

Innanfor det rådande mørnsteret, det som P. A. Sorokin kallar ein sensat kultur, er berre små og kosmetiske justeringar mogleg. Bondevik og andre i det nye riksstyret er klåre over dette i teorien, men kan dei snu den sokalla utviklinga? Nei, me vil nok, same kven som styrer, i åra som kjem få ein munaleg auke i talet på bilar og fleire parkeringshus og parkeringsplassar og riksvegar og mange fleire kilometer med tunnelalar.

Samleis når det gjeld det kulturelle demokratiet: folk flest vil ha meir sport, kjendisstoff à la *Se og Hør* og sjølv sagt meir mjuk pornografi og «spaning» av det slagt t.d. Margit Sandemo masseproduserer. Folkesouverenniteten kan då, slik eg og ein del andre «pessimistar» ser det, ikkje gjeva oss ein munaleg reduksjon i privatbilismen og ein tilsvarende auke i kollektiv trafikk. Heller ikkje fører han til at folket med lyst og glede sluker Garborg, Uppdal, Aukrust og Nygard og gjeng mann av huse for å røysta inn tradisjonell nynorsk i skulane i t.d. Trøndelag og fylka på Austlandet.

Men eg hev gjort det klårt og tek det oppatt her: eg kjenner for tida ikkje til noko brukande alternativ til det rådande

politiske systemet i Noreg og andre land som er tufta på Rousseauus teori om folkesuvereniteten.

Likevel veit me at der hev eksistert blømande kulturar som hev bygt på andre premissar, slik millom andre Sorokin hev dokumentert det i *Social and Cultural Dynamics*. Det er ein kultur av millomaldertypen ein kan rekna som eit mogleg alternativ til vår, og ikkje, som Tangen let det til å tru, ei oppatnning av den europeiske millionalderen. Men han vert elles på merkeleg negativ vis vurdert av Tangen som t.d. ser heilt bort ifrå alle avbrigda i ein tusenårig tidfolk som femner om mykje som me ovundrar i Noreg og dei andre nordiske landa etter at kristendomen vart førd inn.

Når det gjeld nasjonar og nasjonalisme, nasjonsbyggjing og nasjonalstatar, er det ikkje vitskapleg semje. Eg høyrer til dei som radikalt tviler på at der finst nokon norsk nasjonal identitet eller «substans» og heller ikkje noko «typisk» engelske, tysk, russisk o.s.b. Eg er soleis ikkje essensialist slik som Tangen og andre som etter mitt syn aldri hev lagt fram nokon sætande definisjon eller karakteritikk av den norske serhatten som dei norske dialektane (litt av eit mangfald!) og det nynorske skriftspråket (stor usemje om identiteten til det i dag). Men sjølv sagt finst der eit to eller «råmateriale» som ein kan nyta til nasjonalbyggjing, men slikt to er sprikjande og utan indre einskap. (Når det gjeld nasjonalstatar, rår eg Tangen til å lesa og merkja seg korleis ein ihuga målmann som Garborg vurderte deim.).

Sjølv meiner eg at arbeid og forsvar for tradisjonell nynorsk i dag burde tufast på kulturokologiske premissar. Dei nasjonale, sosiale og pedagogiske argumenta duger ikkje lenger. Men viktigast av alt er at desse spørsmåla vert dryfte, og ikkje minst i Vestmannen, som ikkje bør fungera som berre eit oppbyggjande kyrkjelydsblad. Sjølv sagt treng me oppbyggjing òg (og eg hev ingen ting i mot kyrkjelydsblad!), men ein kan verta trøytt av altfor mykje semje, og sume tider kan det gjeira godt med eit endå til hardt og kvast ordskifte om grunnleggjande spørsmål.

Knut Fortun burte

Ein velkjend mann i den frilynde ungdomsrørsla og målrørsla, tidlegare generalsekretær Knut Fortun, er død i Oslo der han no budde etter at han ved aldersgrensa takka av frå den stillingi han hadde som informasjonssjef på Universitetet i Bergen.

Knut Fortun var fødd i Hafslo i Sogn, 5. Juni 1913 og var 84 år. Han tok artium i 1938 og vart skrivars i Noregs Mållag og Noregs Ungdomslag i 1945. Der fylgde han etter markante ungdomsleidrar som Edvard Os, Aslak Torjusson og Kristoffer Sælid. Skrivartitelen var seinare umbytt med titelen generalsekretær. I 1948 tok Fortun juridisk embeteksamen i Oslo. Han fekk mange arbeidsår i ungdoms- og målsamskipnaden. Han vart formann i Ungdommens fellesnemnd, og formann i Samarbeidsnemnda for norske ungdomsorganisasjonar, og han var med i arbeidsutvalet for ungdomstiltak, i samnemnda for amatørarbeid, i rådet for nordisk samorganisasjon for jordbruksfagleg og kulturelt samarbeid, han var med i den norske Spania-komiteen, og i tryggingsfondet for Norsk Tidend. Frå 1954 var han også i Statens ungdomsråd.

Sine siste aktive år hadde Knut Fortun ved Universitetet i Bergen, og medan han budde her var han også aktiv i ungdomsarbeid på kulturelt grunnlag, millom anna var han aktiv i Hordaland Folkeopplysningråd og Folkeakademiet.

Knut Fortun var ein samarbeidsmann. Han hadde sine klåre meininger, men han var også viljig til å lyda til andre syn. Gjennom organisasjonsarbeidet sitt hadde han vunne seg vener yver heile landet.

Ludv. Jerdal

Gula Magasin

Gula Magasin kom med eit nummer i november 1997.. Bladet var på 24 sider i tabloidformat. Redaksjonsnemnd var Alf Knag d.y., Frøydis Lehmann, Tove Bjørneset, Svein Tore Havre. Innhaldet er skifterikt både i emne og mål, i-former og høgnorsk er ikkje gløymde. I stykkjet "Drømmen eller vennen" nytta Frøydis Lehmann bomålsnære sideformer i nynorsk, og me må spyrja etter vitser med å halda uppe slikt til eige mål. Det er bokmål. Vil Gula Magasin lyfta arven etter gamle Gula Tidend, hev dei i stor uppgåva. M.a. målsleg avbrigderikdom i fyrste nummeret lovær godt.

MÅLREISING PÅ HØGNORSK

Av Håvard G. Tangen

Etter å ha vorte nedrakka og spotta i mange år hev målnamnet høgnorsk atter vorte drege fram og sett opp til ideal for den tradisjonalistiske vengen av målrørsla. Arbeidet med å blankpussa høgnorsk-namnet hev i stor mun vore gjort av den onnuge og dugande bladstyraren i Vestmannen, Jostein Krokvik. Med dei mange glupe teingane og dei lærerike lineføringane sine attetter i målsoga hev han drive fyrsteklasses folkesupplysing og spreidt ein klår bodskap: Nynorsken må finna att til dei tradisjonelle formene sine slik dei var då skriftemålet vart dyrka og vyrdsla på sitt beste: Høgnorsken. I 1994 vart Høgnorskringen skipa, og Krokvik hev vore kontaktmann for ringen siden upptaket. No hev Krokvik samla tankane sine um høgnorsken i heftet «Høgnorsk målreising».

Ord kann tyda so mangt, for meiningi til deim gjev seg ikkje stødt av seg sjølv. Soleis hev ord som «udemokratisk», «i strid med utviklingi», «bakstræv» og «aristokratisk» vorte kasta inn og nyitta mot deim som fram gjennom tidi hev halde på ei nynorskform nær det upphavlege landsmålet å Aasen. Men desse motleggi råkar ikkje det røynde høgnorskstrævet, berre den stråmannen høgnorsk-motstandarane sjølve manar fram. Det er ikkje fråstandet millom skrift og talemål som avgjer tilstydjingi til nynorsken og kor demokratisk han er. Folk samlar seg um eit skriftmål ut frå idegrunnlaget det byggjer på og dei argumenti tilhengjarane av målet held fram og freistar yvertyda andre med. Um berre samsvar millom skrift og tala er fullt demokratisk, er alle skriftmål meir eller mindre å rekna for udemokratiske tvangstrøyor. I røyndi syner det seg at folk lærer seg å lesa og skriva ved å kjenna att skriftbilæte og sjølve taka deim i bruk like mykje som dei rådspyr talemålet sitt kvar gong dei skriv, um korleis eit ord skal stavast. Like eins hev ordet «utvikling» vore misbruka til å stempla høgnorsken som gamaldags og utaldra. Som oftast hev utviklings-argumentasjonen berre rettferdigjort den rådande stoda ut frå styrkehøvet der og då, og det er ikkje upp- og avgjort at krafter som fyrr låg under i striden og leid tap, ikkje kann vinna fram att og gjeva «utviklingi» ny leid og fart. Det er det gamle privileget til yvermaksi å kalla motparten med dei namn ho minst tykkjer um, «aristokratisk bakstræv» og dilikt. Å arbeida for eit mål som stend på

eigen, rotfast grunn og bryt tvert med det mest prestisjefylte målet i samfunnet, det norsk-danske bokmålet, skal soleis vera «radikalt». Skyna det den som kann! Krokvik tek oss i heftet sitt med på ei rekka uppklăringsferder gjennom eit tåkelagt ulende og syner at motleggi til samnorskaranane ikkje held vatn.

Kva er sogelina til det høgnorske etter Aasen? Fram til kring 1920 var nynorsken jamt yver velfidd og godt medstelt utan at umsyn til bokmålet hadde laga serleg uregelmessig i formverket og ljudverket. I 1917 hadde rett nok ei rad bokmålske former vorte sleppte inn i nynorske ordlistor, men dei fyrste åri gjorde dei lite ut av seg i røynde bruk. Likevel so var veksande krafter, innanfor og tett på utsida av målrørsla i ferd med å stikka ut ein ny kurs. Samnorskstrævet var i emning. Østlandsk Reisning (ØR), skipa i 1916, pressa på for å opna nynorsken for sokalla austlandske, i røyndi dansknære, skrivemåtar, og Halvdan Koht, som var nestformann i ØR, vart i 1931 vald til formann i Noregs Mållag. Tradisjonalistane i målrørsla fekk seg på denne tid ein bindlekk i Norsk Aarbok, som byrja koma ut i 1920. Torleiv Hannaas var styrar for årboki, og i 1922 slo han fast: «No er avslaget og modernismen og samröringi i full gang». Uppimot maset um å få lagt nynorsken inn under flatnorske, ortofonistiske og dansktillempa reglar sette han «eit høgnorsk skriftmaal, nyreist frå roti av, bygt paa dei beste bygdemaali, utan umsyn til dansken». Sidan hev Gustav Indrebø peika på at Hannaas nok var litt urettvis «imot bygdemåli på flatbygdene og i Viki, der finst meir god norsk i deim enn artikkelen (til Hannaas) gjev tanke um....» Det same hev målgranskaranane Sigurd Kolsrud og Ingeborg Hoff, båe støde tradisjonalistar, kome fram til. Kor som er, idealet som Hannaas reiste, stend der likte godt i dag: Å halda skriftmålet på heilnorsk grunn og nyitta ut det ekte og heimerøtte i skriftmålet og målføri.

Mange av dei fremste målmennene i millomfredstidi fylgte høgnorskideallet. Gustav Indrebø tok ved Norsk Aarbok då Hannaas gjekk burt i 1929, og bispen Peter Hognestad sytte for at den høgnorske talemålsformi vann vyrdnad innanfor kyrkjelivet. Hognestad lagde òg mykje vinn på å få fram at høgnorsken var rikssamlande og fullgild for alt

landet. Dialektlina førde berre til småkongetankar og krangel um serformer. I 1928 kom ei rad velvyrde målmennar i lag og skipa Norsk Måldyrkingslag, ei motvekt mot samnorsk-uppløysingi av nynorsken. Di verre var det styremakte og dei samnorske visjonane deira som vann fram i 1930-åri, og med målbrigdet i 1938 vart det tradisjonelle nynorske målet med i-endingsar i sterkt hokyn eintal skote for glugg. At i-formene hamna i klomber, var ei mager trøyst, so lenge lærebøker og anna skuletilfang vart ribba for deim.

Mot slutten av 1950-åri vann samnorsk-tilhengjarane fleirtalet i Noregs Mållag, og stoda til tradisjonalistane var veik i målrørsla i det heile. Vestmannalaget melde seg soleis ut or Noregs Mållag i 1962, og etter brotet millom Vestlandske Mållag og Noregs Mållag i 1970 vart Ivar Aasen-Sambandet den samlande, landsvide samskipnaden på den tradisjonalistiske sida. I 1970-åri gjekk nokre eldsjæler på Sunnmøre i gang med i skipa høgnorsk-lag, men dette fyrste høgnorsklaget sovna inn etter ei heller stutt arbeidsøykt. I 1990-åri er høgnorskanken framme att, og lina til Noregs Mållag med å halde på den offisielle avnorska nynorsken er sett under press. Til dømes gjorde landsmøtet i Mållaget vedtak mot samnorskparagrafen i Norsk språkråd i ei fråsegn i 1995.

I heftet til Krokvik vert soga til høgnorsken noggrant skildra og umtala. Det toppar seg i sluttkapitlet «Høgnorsk etterføding mot år 2000», der Krokvik held fram draumen um at unge målfolk skal finna fram att denne klassiske nynorskformi. Han dryfter idegrunnlaget til høgnorskørsla, nemner målkonservatisme og skriv: «Rettare er det helst å kalla høgnorskørsla *radikal*, med di ho bryt radikalt med den dominerande bokmålisera skulenorsken av i dag, og held fram eit eige altnerativ. Eit stødt og fast skriftmål hev med *tradisjon* å gjera, motsett reformisme, og slik sétt kann me kallast radikale tradisjonalistar».

«Høgnorsk målreising» er eit stutt og framifrå skrive samandrag av det målsynet som høgnorskingerne i dag stend for, og alle som soknar til den tradisjonalistiske sida av målrørsla, lyt setja seg inn i det. Heftet er på 36 sidor og kostar kr. 50,- Det kann tingast frå Høgnorskringen, 6143 Fiskåbygd.

RØSSLING

Sagt:

Noreg for nordmenn

Truleg var det Bjørnson som lanserte slagordet "Norge for nordmenn". Tanken bak var at Noreg skulle ha full likestilling i unionen med Sverige, og det var serleg retta mot den svenske unionskongen. I våre dagar vert slagordet derimot brukt i heilt andre samanhengar,

Prof. Øystein Sørensen til Dag og Tid

Framgang

Di næst er det no ogso merkande, at det er mangt, som sume kalla framgang, men som aldri er stort verdt. Det er stundom høyrande til, at alle nye vendignar skulde heita framgang; det er ymse folk, som ero reint for fatige på alle gamle sedvanar og vilja berre, at folk skal freistat på noko nytt anten det so er slikt elder slikt. Men det er ikkje alt galet, som gamalt er, og holder ikkje alt nyttigt som nytt er.

Ivar Aasen i Tale fyre tome stolar (17. mai 1864)

Offer for historia

Det kan høyast demokratisk og folkeleg ut å godta "alle ord som er vanlege i naturleg norsk folkeleg talemål". Men med famlegget sitt gjer Fagnemnda både seg sjølv og nynorsken til offer for historia – til eit offer for kampen mot dei endelause bokmålsåtaka. Ein hjelper ikkje nynorsken til å overleva ved å sende han inn i døds Kampen.

Audun Skjervøy i leidar i Dag og Tid

Dei beiskaste upplevelingane

Når eg tenkjer attende på mine upplevelingar som målmann, so gjeng det klårt fram for meg at det er nett striden - innan målrørla - um stil, ordval og formuleringar på det (ny)norske tungemålet som hev ført til dei aller beiskaste upplevelingane gjenom åri. Det at ei heil gruppe av dei som hadde sett seg som nål å verne um - og å bergje det norske tungemålet for komande åttleider - gjekk i full medvitskap inn for å rive ned og løyse upp det som til då - til hertakingen av landet 1940-45 - hadde vorte verna um i hundradtals år - brått skulde raserast med makt frå sjølvaste styremakti, det er noko av det beiskaste eg hev opplivt.

Toralf Bergwitz i Motmæle

Snjøane i november kjem og går. På veg til hogsten hev eg hestevegen etter ei furuhall der røsslyngen står tett millom snjøflekkane. Burgunder å sjå til, turr og hard. Livlause bleikraude blomar i nett perlerader, dei fleste drys viljelaust av for det minste. Han er ein hardfant, røsslyngen, trivst best på skrinn mark. Brettar eg lyngen til sideser eg at han er grøn ned, dei unge urøynde blomelause skoti er grøne.

Hesten tykkjer at røsslyngen er so smakeleg på denne tidi av året. Fram til furuhalli med all lyngen går han på slik at lunnedrag og lekkjor skralar i stuv og stein. Men vel framme ved lyngen vil han taka det med ro, tøygje hovudet mot markji og nappe lyng so her so der. Hadde han endå vore mager og vanstelt, nei då, i haust kom han frå hamn blenkjande feit, og no fær han det han vil av velberga høy utav villeng og endå noko kraftfør. Lell er han ørsk etter lyng.

Eg kjem på at ordet «røsslyng» ættar frå gammelnorsk «hross» og det er «hest». Gamal visdom um beitebruk og försanking i utmark ligg i denne ordlagingi. Stundom nemner me honom «bustelyng» her i bygdi, og det gjeld nok berre utsjånaden. Eg tenkjer på det eg hev lese um røsslyngen. Det er berre sauekarar som hev skrivi: Jon Sæland og Sigurd Bell. - «Røsslyngen» (caluna vulgaris) vert alltid halden for det berre vinterbeite for sauene. ... I næringsinnhald er røsslyngen rekna lik med god havrehalm. ...», Sigurd Bell, «Sauen», 1964. - Men ikkje eit ord um hesten og

røsslyngen nokon stad.

I gamle danske ordbøker finn eg «røsslyng». Ogo Ivar Aasen skreiv dette ordet med ein -s på norsk. Eg synest eg kan ikkje vera samd med Aasen denne gongen avdi «hross» endar på dubbel -s. No har danskane heiltupp lagt burt samanhengen millom hesten og røsslyngen. Nyare danske ordbøker hev berre «hedelyng», og eg råkar einast sauher beitande der, nett som i Noreg. I år kom det ei gjennom triveleg bok på Gyldendal i Kjøbenhavn: «Blomstrenes Danmark». Der har Jens Gregersen teikna «hedelyng» og sauher på Holmsland Klit ved Ringkøbing Fjord på Jylland.

Og eg minnest eit vakkert vemodig målarstykkje av Johan Fr. Vermehren på Statens Museum for Kunst i den danske hovudstaden: «En jysk fårehyre på heden», 1855. Ein gamal mann ser tillitsfullt på åskodaren. Han bitt på ei hose for å nytte tidi. Under eine armen har han gjætarstaven, og hunden ligg ved føtene hans. Ut til høgre for seg hev han sauedotten. Bylgjande fiolett strekkjer lyngheidi seg mot synsrandi der himmelen er bleikblå av solljos, men høgt uppe er himmelkulpen myrkare blå. Einsemrd og ævordom.

Noko lyt eg tenkje på og koma i hug medan Svarten og eg går etter furuhalli. Eg hev ikkje hjarta til heile tidi å stramme taumane, jaga på, og halde honom frå å stane og nappe røsslyng der snjøen er burte. Difor gjeng det seit og tankane sviv.

Arne Horge

Um innvandrarar

"Innvandrarråd - info" for Hordaland kom med nr. 2 fyre årsskiftet. Innvandrarrådet heldt årsmøte på Hotell Terminus den 6. september 1997, og leidar for Rådet er Samba Njie. Me merkar oss at rekneskapsføraren i Vestmannen, Helge Liland, er 1. sekretær, og Liland er òg med i bladredaksjonen. Han er andsvarleg for layout – det vil segja bladbunad eller bladutforming.

Av innhaldet nemner me at dei islamske kvinnene Hagar Yoosefi, med iransk bakgrunn, og Sølva Nabila Saxelin, norsk konvertitt, fortel um *hejab*, det sermerkte skautet som skal dekka alt hår, ofte med lange faldar

som dekkjer okle og handleder. Dei two hev valt å bruka *hejab*, dei tykte med kvart mangt vart lettare då, men ektemakane la seg aldri burt i dette. Sølva fortel at ho gjekk yver til islam fyrr ho fann mannen ho gifte seg med.

Dei two kvinnene vert provosera av norsk avisskriving med påstand um at islam er ein undertrykkjande religion. Kven hev sett i avisone at ein valdtektsmann er *kristen*, spør Sølva.

I eit dikt av Halime Lajci fra Kosovo heiter det um *fedrelandet*:

*I mitt hjerte, Fedreland
er du en duftende blomst.
Hvor jeg enn lever
håper jeg i deg.*

Skal me aldri læra?

Av Ragnvald Vaage

Samstundes med at bysta av Jens Tvedt vart avduka i Omvikdalen, vart det sendt ei oppmading til Olaf Norlis Forlag om å gje ut skriften hans i samling.

Det er ikkje første gongen eit slikt ynskje vert målbore. For nokre år sidan vart det gjort ein freistnad på å samla tingarar på eit utval av Tvedt-skriften, men det førde ikkje fram. Folk flest vilde heller vera med på å spleisa til eit minnesmerke over Tvedt i heimbygdi hans. Og det enda det med — førebels.

No er minnesmerket reist, og reist so vakkert og vyrdeleg at alle har grunn til å vera nögde med det. Men bøkene åt Jens Tvedt, dei som skulde halda namnet hans levande og kjært mellom oss, dei er framleis ikkje å få. Vert det ikkje ein sunnad i sommåte, då vil Jens Tvedt om stutt tid vera eit ukjent namn for storparten av folket vårt, same kor mange minnesmerke me reiser over han.

At denne nynorske klassikaren ikkje skal nå ut til ålmenta lenger er ille på meir enn ein måte. Skildringane hans av vestlandsk bygdeliv står i toppklassen både litterært og kulturhistorisk. Og i målvegen er han den store meisteren. Ingen har trengt djupare ned i målføret sitt enn Jens Tvedt gjorde, og ingen har spela på det med større mesterskap.

4 GULA TIDEND

For alle dei som no på ulike vegar strævar med målodling på folkemåls grunn som det heiter, kan Jens Tvedt verha ein framifrå hjelpar — om han slepp til. Når det gjeld ekte og levande form er han sjølv storkulten, jamsides Olav Duun. Med røter i heimegrendene skapte dei to kvar si mønsterform — på folkemåls grunn. Og tryggare veg fram til eit full-norsk riksmål der alle landsluter speilar med, finst ikkje.

Men skal Jens Tvedt få sleppa til som vegvisar for nye setter, då trengst det noko meir enn ei oppmading til forlaget hans om å våga trøya. Me sjølv må i gjerning syna at me er viljuge til å våga ein snipp av vår eigi trøya og. Det som først og fremst må til, både i dette og i andre hove, det er ein samla vilje til å tryggja ånds-sida av rørsla vår i notid og framtid, kosta kva det kostar vil.

Ein slik samla vilje finst ikkje no lenger. Sjåande til er det eitt feitt for storparten av mālfolket anten den nynorske bokheimen flyt eller søkk. Tanken på pressa vår tek heller ikkje nattesvevnen frå oss, er det likt til. Og so går det som det alltid plar gå når ei rørsla forsømer ånds-sida si. Det eine nederlaget fylgjer det andre. Skulekrins etter skulekrins vert teken frå oss med skrål.

Skal me aldri læra at det kostar å vera kar?

I so fall vil me med tid og stunder få rikeleg hove til å royna korleis det er å vera stakkar.

Tillegg til «Skal me aldri læra?»

Dette innlegget som Ragnvald Vaage hadde i Gula Tidend 23.8.1955, er dverre aktuelt også i dag. No har det rett nok kome einskilde bøker av Tvedt - og Vaage - i dei seinare år, men det ligg ein stor nynorsk litteratur og ventar på nyutgjeving.

No vil kanskje sume hevda at det som er godt nok, det kjen i nye utgåver og lever vidare. Det er ikkje heilt slik med eldre bøker på norsk. Det er ingen som tek på seg ansvaret med å halde kulturarven i hevd. Det er ikkje nok med store ord, når det er tid for det, og minnesmerke over avdøyde forfattarar. Det er livsverket, bøkene deira, som må vere å få fat i.

Nors Bokreidingslag kunne kanskje gjera noko her. Ei nemnd burd set-

jast ned, stella opp ei liste over bøker, og så gje ut ei bokrekke over t.d. fem år med to til fire bøker for året. Fyrst måtte ein gå ut med lista og få førehandstingarar, for utan nokre hundre, kanskje opp mot tusen, slike tingarar, er det nok ikkje råd å setja eit slikt til-tak ut i livet.

Aktuelle namn kunne vera både Tvedt og Vaage, men kanskje heller forfattarar som aldri har kome i nye utgåver, som t.d. Kristian Matre, Knut Gjengedal, Sigurd Kvåle o.s.b.

No er det berre om å gjera at Norsk Bokreidingslag, eller andre forlag og einskildpersonar, ser det verdfulle i dette framlegget.

Sigbjørn Heie

Å brigda kunstverk

Ein tingar harma seg mykje for vandalismen i Norsk salmebok mot Hovden-salmen "Joleklokkor yver jordi" som me fortalte um i nr. 10. Kva um det vart gjort slik skamfaring i målarkunsten, spør han. Kva med å taka målarstykket "Brudeferden i Hardanger", måla yver årane og heller måla på ein ny påhengsmotor, slik at folk kann skyna at her hev det vore framdrift!

Nei, Vestmannen tek upp att at dette er *vandalisme*. Eller på norsk - skammeleg og rá valdsferd mot eit åndsverk. Det er mest ikkje grensor her i landet for korleis klåfingra dilettantar kann vanfli eit bokleg kunstverk. Lovleg er det visst òg. I skamfaringi av Hovdendiktet stod endåtil ein bisp bak!

Redaktør i 45 år

Journalist Kåre H. Haugen på Hermansverk hev vore redaktør av joleheftet «Jol i Sogn» i 45 år. Med heftet som no kom takkar han av. Frå 1951 og til og med 1996 var han redaktør, og det vert 45 år. Det heftet som er kome til jol 1997 er redigert av 3 styremenn i Sogn og Fjordane Ungdomslag, og dei gjev varm takk til Kåre H. Haugen. Han hev styrт godt med «Jol i Sogn», utan godtgerdsle.

«Jol i Sogn» hev elles tradisjon heilt ifrå 1931 då bokprentar Invald Husabø starta det. I alle år hev dette heftet havt både jolestoff og historiske artiklar av stort verd. Same upplegget er det i år. Her er joleord og leikar og teikningar, og heftet hev historisk attersyn um då Lærdal skulde verha by, um Eivindvik ungdomslag som no er 100 år, um då ruteflyet «Havørn» tørna mot Lifjellet i Hyllestad, um embetsfolk som vart godseigaradel i Sogn, og ein fin minneartikkel um fylkesmann Hans Seip, ein administrator og politikar som ruva og som sette merke etter seg.

Ludv. Jerald

Norsk klassikar på ny

Jens Tvedt:
GODMENNE
Kvinnherad Mållag, Rosendal, 1997

Diktaren Jens Tvedt (1857-1935) var fødd i Omvikdalen i Kvinnherad, han budde ein stor part av livet i Stavanger, der han var lærar og bibliotekar. Han var visst ikkje so mykje nemnd nokre etterkrigsår - skrivingi hans fall kanskje ikkje heilt i takt med det som då tyktest vera moderne, i mål og innhald. Jamvel um *moderne* korkje då eller andre tider hev einskapu tyding. Same kor dette er, held mange, underskrivne medrekna, Jens Tvedt for ein av dei store klassikarane i norsk bokskriving, klårare sagt *nynorsk* skriving. Han er mynsterskapande i mål og forteljekunst. Kvinnherad Mållag skal ha ros når dei no gjev ut ei kjend bok av den store sambyggingen sin.

Hausten 1997 gav Kvinnherad Mållag ut ei av dei kjende forteljingane til Tvedt, *Godmenne*. "Godmenne" kom fyrste gongen i 1893 hjå Mons Litleré, Bergen; boki kom seinare ut i 1927 (Olaf Norli, Oslo) og 1957 (Fonna Forlag, Oslo), og dette er soleis fjerde utgåva. Det er niande boki til Tvedt, som gav ut 28 bøker. Utgåva no er faksimile av 1927-utgåva, siste utgåva som Jens Tvedt sjølv stelte med. I siste utgåva hev Arne Sunde eit etterord.

"Godmenne" fekk straks lovord då ho kom ut, og ho hev vorte rekna for ei av aller beste bøkene til Tvedt. Den kjende Bolette Pavels Larsen skreiv i Bergens Tidende: "I vor Literatur er der for Tiden ikke nogen mere sikker Kuntner end Jens Tvedt. Det er en rent plastisk Klarhed og Ro over det, han fremstiller, en Sammensmelten af Emne og Form til et fuldendt hele. Naturligvis gjør også Sproget sit; denne Virkning, det at man faar Indtryk af noget feilfrit, ferdig - opnaar Jens Tvedt også ved Hjælp af sit uforlignelig smukke norske Maal". Lars Eskeland hadde sterke lovord um innhalten og skreiv i "Vor Tid" i 1894: "Det er ikkje mange bøker som hev gjort meg so glad som *Godmenne*. . . Ja, Jens Tvedt er ein stor maalmeister, ein av dei faa utvalde". Bokdomarane sette soleis Jens Tvedt millom dei fremste måldiktarane med same boki kom.

"Godmenne" vil kunna nå nye ættlelder og nye lesarar i dag. Det er ei takande forteljing skrivi av ein stor forteljar. Skildringi av bonden Hallvard Hola og unggjenta Helga som han hev teke til seg, grip framleides. Hallvard drøymer um at

det skal verta eit par av dei two, og veneskapen millom dei kjem heile tidi levan-de fram. Men endå um Helga nok etter kvart både skynar Hallvard og ynskjer det same som han, ser det heile ut til å stranda. Kvifor, kann lesaren spryja. Det avgjerande tiltaket frå Hallvard let venta på seg. Litt er nemnt um aldersskilnaden, men den er ikkje hindrande (15 år). Noko anna er det innebygde huglaget til Hallvard; ordet *godmenne* hev tydingar både i ei og onnor leid. *Godfjott* ver det sagt i mindre god meinings; *makelaus god i seg* heiter det der meiningsi er velviljug. Lesaren stend til tider litt tvilande, etter-haldi til Hallvard synest vera i sterkaste laget, same um det let seg gjera å skyna han.

Boki til Tvedt var skrivi lenge fyre dei grunnleggjande arbeidi til Freud, seksualpsykologi og nyare sjelelæra kom til. Men det var skrive god lesnad på den tidi; minst like godt som seinare. Me kunde kanskje ynskle at Tvedt hadde lodd-a djupare i sidepersonar som Herborg; ikkje grunnlaust venta ho det skulde verta ålvor millom henne og godmennet Hallvard. Og hovudskurken Ura-Mattis-Mikkjel'n hev òg ein bakgrunn som i sumt måtte vera upplårande. Men Jens Tvedt held seg til den uppdregne råma, hovudpersonane, og innanfor denne råma

må me vel segja at boki opnar for ei godt ending.

Tvedt høyrer til dei som vorte kalla *heimstadiktarar*. Ikkje få avviser denne nemningi i dag. Ordet hev langt ifrå vore bruka fylgjereit, og nemningi *heimstadiktar* fører stundom ut i ei endelaus sökjemyr - kvifor skal *den* reknast for *heimstadiktar* og ikkje *den* - og ordet segjer snaudt alltid noko vitugt um ei bok eller ein forfattar. Alle skrivande må eller bør jamnast leggja soga si til ei ytterverd som dei kjener.

Av serlege målinnslag merkar lesaren seg at Jens Tvedt i denne utgåva var påverka av midlandsmalet og skreiv t-lause former som *folke*, *huse*, *lande*. Noko uvanleg skreiv han *andre*, *minre* (for andre, mindre). Men me finn klas-sisk nynorsk - høgnorsk - av beste slag.

Boki bør høgnorskfolk lesa og spreida.. Vonleg kjem det nyutsending av fleire Tvedt-bøker, og er det for mykje å drøyma um ei bokleg skildring av Tvedt og fortattarskapen hans? "Godmenne" er fint innbundi, og Jo Gjerstad i Centraltrykkeriet stend for umslag og grafisk tilrettelegging. Prisen på boki er berre kr 150,-, og du fær henne frå Kvinnherad Mållag, 5470 Rosendal.

Jostein Krokvik

**Be om gratis
katalog**

**YNNORSK
ANTIKVARIAT**

Tilskrift:
Nynorsk Antikvariat A/S
P.b. 9243 Grønland
0134 Oslo
Telefon 22 19 02 11
Telefax 22 19 61 10

Jens Tvedt:: Godmenne

Den klassiske romanen *Godmenne* av Jens Tvedt er komen i ny utgåva. Fyrste upplag kom i 1893. Fotografisk preting etter 1927-utgåva som Tvedt sjølv stelte med. Etterord av Arne Sunde.

I band kr 150,-.

Du fær boki frå

Kvinnherad Mållag, 5470 Rosendal

Telefon 53 48 12 95

Heidersgåva av Gjelsvik-fondet til Olav Grimdal

3 heiderslagsmenn i akademiet for norsk mål

Norsk Måldyrkingslag (Akademi for det Norske Målet) hadde årsmøte laurdag 18.10.1997. Heidersgåva av Gjelsvik-fondet for den beste nynorske boki når det gjeld innhald, stil og reint, norsk mål, vart gjevi til Olav Grimdal, Tokke i Telemark, for *Mo Bygdebok. Kultursoga. Band I og II*, eit storfelt verk på kring 1000 sidur på mynstergodt klassisk eller høgnorsk mål.

Årsmøtet valde 3 heiderslagsmenn: Alv Askeland, Hardanger, Olav Grimdal, Tokke i Telemark, Albert Lange Fliflet, Bergen.

Alv Askeland som no er 86 år, hev i eit langt og verksamt liv dyrka norsk mål i si klassiske og høgnorske form både i og utanfor kyrkja. Attåt prestetenesta hev han dikta salmur, og elles hev han gjeve ut ei verdfull skrift um *Folkesuvereniteten, Stortinget og Grunnlovi*. Han vart innvald i Måldyrkingslaget i 1967.

Askeland hev all sin dag vore ein stød og trugen stridsmann for godt, norsk mål. Han var med og skipa landslaget Ivar Aasen-sambandet, og hev elles vore ihuga med i det ålmenne målreisingsarbeidet. Han er kåra til heiderslagsmann i det vyrdelege Vestmannalaget i Bergen, eldste mållaget i landet, og i Vestlandske Mållag som femner um storluten av Vestlandet. Det vore rimeleg um Noregs Mållag òg hadde synt målpresten Alv Askeland den vyrdnad å gjera honom til heiderslagsmann for framifrå målarbeid i eit langt liv.

Olav Grimdal fyllte 95 år i sumar. Han hev gjort eit storveges arbeid for norsk mål i sitt lange liv, både i tale og skrift. Etter lærarskulen på Notodden vart han lærar og klokkar i heimbygdi. Seinare vart han skulesjef i Mo herad. Og då Mo gjekk saman med Lårdal, vart han skulesjef i det nye heradet, som fekk namnet Tokke herad.

Olav Grimdal hev skrive fleire bøkar, m.a. um systeri, bilæthoggjar Anne Grimdal, som hev skapt store verk. Dei er å finne mange stader her i landet og i andre land. På Oslo rådhus ser me Harald Hardråde til hest uppe på vestveggen. Og nedunder på same sida kan me sjå "Timberflötaran" og "Dyrefontena". Anne Grimdal vann prisen um utsmykkingi av Rådhuset

med desse meistarverki.

Største arbeidet Olav Grimdal hev skapt, er visseleg *Mo Bygdebok. Kultursoga*, bd. I og II, eit storverk på vél 1000 sidur, og som alt nemnt, på mynstergodt klassisk eller høgnorsk mål, med Vest-Teledåm. Dette arbeidet tok mange og lange år av livet hans.

Grimdal hev òg vore mykje med i det sosiale, politiske og kristelege livet i heimbygdi. Og heimbygdi og styremakten hev heller ikkje gløymt Olav Grimdal for det verdfulle kulturarbeidet hans. Han er heidra med Kongens påskyningsmedalje i sylv og gull, og Tokke herad hev gjeve han sin kulturpris.

Me lyt òg taka med at Olav Grimdal og folki hans hev gjeve den gamle ættegarden, Grimdal, til bygdi. Garden som ligg høgt til heidar, er no eit bygdetun eller bygdemuséum. Samlingane etter Anne Grimdal er òg her i eit eige bygg.

Olav Grimdal vart vald til lagmann i Måldyrkingslaget (Akademi for det Norske Målet) i 1959. Og i ei lang årrekke var han saman med two andre med i den litterære domsnemndi for Heidersgåva av Gjelsvik-fondet. Olav Grimdal hev vore eit lysande fyredøme for godt norsk målbruk i heile sitt liv.

Albert Lange Fliflet f. 1908 hev gjort eit uvanleg stort og kunstnarleg fint arbeid med si attdikting av det finske nasjonal-epos *Kalevala*. Aschehoug hev sagt at det var ingen annan enn Fliflet som kunde meistra den fyrelòga å føra *Kalevala* yver til norsk mål. Det tok honom 12 år fyrr verket var ferdugt.

Um målet segjer Fliflet i fyreordet m.a.: *Etter di Kalevala byggjer på folkediktning, med det som dertil hører av lokalt sermerkt målform og tidbunden uttrykksmåte, hev det i arbeidet mitt med attdikting òg falle naturlegt å knyte bondi til folkevisune og deira klassiske miljø hjå oss, i Vest-Telemark.*

Um den norske målformi som er nytta, kann ein segja at ho fylgjer skriftnormalen for midlandsmalet i alle hovuddrag, men med tilsig av stilmerke frå folkevisune og av ein del grunnord frå talemål og munnleg tradisjon hjå målstøde folk i Vinje og Rauland. Det er òg nytta sume ordformir og bøygningar som er rotekte i vest-telemålet, men skil

seg noko frå vanlegt skriftnormal.

Fliflet budde i mange år i dei øvre bygdene i Telemark og levde seg inn i målet der, plent som Ivar Aasen i si tid gjorde det. Albert Lange Fliflet er eit språkleg fløgvit. Han er magister i finsk-ugrisk, og kann både tala og skrive minst 12-13 framande mål, og av desse er mange av dei mest innflokte austeuropiske måli, som finsk, russisk, ungarsk o.fl. Attdiktingi av *Kalevala* er eit meistarverk. Norsk bokheim hev vorte ein god mun rikare med dette verket. Me stand i stor takksem til Albert Lange Fliflet som hev gjeve oss denne storfelte attdiktingi.

Måldyrkingslaget vilde syne si takksem til å velje Fliflet til heiderslagsmann. Akademiet hev berre tri heiderslagsmenn i alt.

H.B.

Upphav til namn

Heller. Hella.

Nyleg vart eg spurd um upphavet til namnet "Hellesland", um det var "Heller" eller "Hella". Eg talde til det siste, men det var feil. S-en avgjer det. Det kann ikkje vera anna enn Heller", gamalnorsk hellir, med eigeform "hellis". Døme: hellis/búi, -munni, -skúti.

Eg vonar at rettingi med dette nær fram til den rette.

Gamle hovdingnamn

Ein annan ringde meg upp um gamle kongsnemningar, umfram "konung" og "drottin": Eg kom ikkje på fleire då, men i "Norsk Målbunad" av Ivar Aasen finst fleire, eg skal nemna dei her:

1. einvaldr, einvali - "monark"
2. fylkir "konge"
3. gramr "konge, fyrste"
4. hilmir "konge", vel avleidt av *hialmr*, hjelm
5. "jöfur" "konge, upphavleg meinung "villsvin"
6. ræsir "igangsetjar" um konge, av "rás", renn. Isl. "sjölvstartar"
7. thengill "konge, hovding"

Desse ordi er "kenningar", umskrivningar av skadskap, so nær som nr. 1.

Rådal den 12. januar 1998

Egil Lehmann

Bjarne Slapgard til minne

Høgskulemannen og forfattaren Bjarne Slapgard er død. Han var trønder fødd i Verdal i 1901. Han nådde ein alder på yver 96 år, og han var uvanleg aktiv også i sine mange pensjonistår.

Med Bjarne Slapgard hev Noreg mist ein av sine markante høgskulemenn og grundtvigianarar. Han tok lærareksmanen på Levanger off. Lærarskule i 1924, og frå 1924 til 1938 var han lærar ymse stader. I 1938 kom han til Hardanger. Han vart styrar på den tradisjonsrike Hardanger Folkehøgskule på Hordatun i Ullensvang. Det var i ei tid med minkande elevtal for folkehøgskulane, men Slapgard vart verande på Hordatun til 1957. Og han var millom dei høgskulemennene som merkte seg ut. Han var aktiv i aktuell debatt og han var ein dugande talar. Han var aktiv i den frilynde ungdomsrørsla, i målearbeid, i fråhaldsarbete, og ikkje minst i fredsrørsla. Kyrkjemann var han og, og han vart vald inn i Bjørgvin bispedømeråd der han og let ei røyst høyra.

Forfatterskapen hans var imponerande, både i tidi hans i Hardanger, og etter at han flutte til Trøndelag i 1957. Han vart lærar i Frosta heilt til han nådde pensjonsalder. Han debuterte med romanen «Liv av leir» i 1942. For den romanen fekk han norsk fyrstepremi i ei nordisk tevling. I 1945 kom romanen «Frende og varg». Og so fylgte «Blind kamp» i 1948, «Dagen du gav oss» i 1950. For den bok fekk han Melsomprisen. «Det gror under snøen» kom i 1952, «Du er mannen» (1953), «Strenger og kross» (1961), «Det tapte landet» (1963), «Tårer for brød» (1964). Attåt dette hev han skrive barnebøker og gjeve ut

diktsamlingar, essaysamlingar, skodespel, biografiar og lærarbøker. Alt i alt ein både allsidig og imponerande produksjon. Frå hans pensjonisttid må serskilt nemnast boki hans om den liberale og umstridde Nidarosbispen Jens Gleditsch. Av han hev Slapgard gjeve eit sterkt sympatisk bilet.

Slapgard var organisasjonsmann og. Han tok sine tak i Noregs Fredslag, og ei tid var han og formann i Noregs Mållag. I si Hardangertid skreiv han og ein Hardangersong som er vel umtykt av hardingane.

Ein ruvande personlegdom i det norske kulturlandskapet er burte med grundtvigianaren og forfattaren Bjarne Slapgard.

Ludv. Jerald

Biskop Støylen og salmane

Jolemøtet i Vestmannalaget hadde eit utsøkt godt program. Møtet var i festsalen til Kreditkassen i Bergen, og festtalar var presten Arnfinn Haram. Han er sunnmøring, og han tala um ein annan stor sunnmøring, biskop Bernt Støylen som kom frå Støylane på Kvamsøy og som nådde toppen i skuleverket og i Den norske kyrkja. Haram kom serskilt inn på *salmediktaren* Støylen. Det er ekte tone i salmane hans, og umsetjingane hans ifrå andre mål høyrrer til det beste. Gudstrui hans var sterkt knytt til den kjærleiken han hadde til landet sitt og til folket sitt, det trugne slitarfolket. Det kjem aller sterkest fram i salmen "Gud signe vårt folk der dei sigler og ror".

Arnfinn Haga er god songar, og han song mange Støylen-salmar, dei fleste på gamle salmetonar. Støylen hadde sterkt tilknyting til millomaldertradisjonen.

Og ved bordseta vart det drege fram minne um den folkekjære Agder-bispen av folk som hadde hørt han på prekestolen og i festlag. Og til slutt fekk festlyden høyra ein takk for maten-tale av filosofen Arild Haaland. Det vart eit kåseri i serklasse, med attersyn og med vurdering av vår tid, også den norske målstriden. Formannen Leidolv Hundvin slo fast at no kunde alle skyna kvifor han hadde valt Arild Haaland til denne takketalen.

Nils Haukås hadde skrive fyremåle som formannen las, og ein song til heider for Tuftekallen som vart sungen ved bordet. Og Gunnar Gilberg hadde retteleg sadla sin Pegasus då han skriv Tuftekallen til dette møtet. Det var rimkunst som kunde minna um Petter Dass.

Ludv. Jerald

Tilskrifter

Vestmannen

Bladstyrar Jostein Krokvik
6143 Fiskåbygd
Telefon 70 02 14 29

Vestmannalaget

Formann Leidolv Hundvin
Lillehatten 242, 5033 Fyllingsdalen
Telefon 55 15 37 32

Ivar Aasen-sambandet

Formann Bjørn Tormod Ringdal
Løvåsbakken 22, 5033 Fyllingsdalen
Vestlandske Mållag
Formann Lars Bjarne Marøy
Eliasmarki 14, 5034 Y Laksevåg
Telefon 55 34 33 77

Norrønalaget Bragr

Formann Lars Bjarne Marøy
Tilskrift som Vestlandske Mållag
Målungsdomslaget

Prikken over i-en

Formann Bjørn Tormod Ringdal
Løvåsbakken 22, 5033 Fyllingsdalen

Norsk Bokreidingslag

Postbok 684, 5001 Bergen
Telefon 55 31 66 29

Høgnorskringen

ved Vestmannen
6143 Fiskåbygd
Telefon 70 02 14 29

Norsk Målungdom

Nordahl Bruns gt. 22, 0165 Oslo
Telefon 22 36 40 43

Noregs Mållag

Kirkegata 32, 0105 Oslo
Telefon 22 47 71 00 / Faks 22 47 71 01

IvarAasen-sambandet

Ivar Aasen-sambandet arbeider for måldyrking og målreising. Sambandet krev fulle rettar for nynorsk i Noreg, og innanfor nynorsken krev me fulle rettar for i-målet som Ivar Aasen valde.

Sambandet teilar ikkje med resten av norsk målrørska, men hev ei sergjering i rørsla. I Sambandet kan både lag og einskildlemer vera med, og me ser gjerne at du er med både i mållag der du bur og beinveges i Sambandet. Skriv deg inn!

Årspengar for beinveges innmelde kr. 50,-.

Innmelding til kassastyretaren:

Ivar Aasen-sambandet v/Torolv

Hustad

Elvenesvegen 10 C

5050 Nesetun

Postgiro 0814 20 27 209

Kva er moderne?

Alf Hellevik hev fenge ein målpris, og ein leidar i Bergens Tidende fann grunn til å kommentera dette. Hellevik er kjend for orlistone sine og for at han hev vorte utskjelt av dei norskaste av dei norske norskdomsmennene, vestmennene, heiter det. Eg er vestmann, og eg er sterkt kritisisk til Alf Hellevik si rolla i norsk målpolitikk.

Alf Hellevik må gjerne få målpris, og eg trur ikkje endetidi for nynorsken er nær. Ei heilt onnor sak er kva som kann gjeva nynorsken framgang. Nynorsken hev ikkje hatt nokon framgang å snakka um etter at Alf Hellevik starta si verksamd, og den samnorskpolitikken som han var ein sterk talsmann for er slegen i marki; i staden for er det mange som snakkar um boknålisering innanfor nynorsken.

Når Bergens Tidende meiner at Hellevik hev gjort nynorsken til eit bruksmål for den moderne tidi, må me ha lov til å undra oss. Personleg hev eg nyttat høgnorsk eller eit høgnorsknært mål i um lag 7 år, og eg kjenner fleire andre som ein kann segja like eins um. Er ikkje målet vårt eit bruksmål, endå um me er ei fātalsgruppa? Det hev stødt vore ei fātalsgruppa som hev nyttat høgnorsk i heile etterkrigstidi. Um det er umoderne å bruka t.d. eit moderat høgnorsk? Kva er det då som er moderne?

Det må vera å leggja målet sitt mot norskdansken. Bokmålsbrukarane segjer at deira språk er norsk i kraft av at dei er nordmenn og i kraft av språket hev utvikla seg. Dansk er kort og godt umoderne norsk. I samnorsktdi skulde ein få

norskdansken til å verta norsk ved tilnærming til nynorsken, og bokmålsbrukarane nyttar då meir og meir moderne norsk. Men frå 1981 av vart bokmålet reversert. Um ein skal fylgia tankeføringi til bokmålsbrukarane vart språket meir umoderne.

Men det er fåe bokmålsbrukarar som vil segja at norskdansken er umoderne, for det er norskdansken som fær styra måluppfatningi vår anten me nyttar nynorsk eller bokmål. Difor er det bokmålet som fær avgjera kva som er moderne i dag. Fyrre Hellevik medverka til 1959-rettskrivinga i nynorsk, hadde

nynorsk vore premissleverandør for kva som var moderne. I ettertid er det norskdansken som hev vore premissleverandør. Nynorsken hev soleis vorte eit umoderne språk med Helleviks orlistor, og langt frå noko moderne mål.

Nynorsken er eit ungt mål. Nynorsken treng nyskapningar, men nynorsken kann ikkje definerast negativt utifrå norskdansken i lengdi. Då vert nynorsken eit umoderne mål. Eit bruksmål vil nynorsken vera so lenge folk nyttar han, same korleis dei skriv nynorsk.

Lars Bjarne Marøy

Best! Mest! Størst! om Ivar Aasen

- * Mål og Makt er tidsskriftet åt Studentmållaget i Oslo
- * Mål og Makt er det leiande målteoretiske tidsskriftet i målrørsla
- * Mål og Makt kjem med 4 nummer i året og kostar 90,- kr. i 1996
- * Nr 1-2/96 har kome, med over 20 artiklar om Ivar Aasen og målreisinga. Artiklane er prenta innleiingar frå Ivar Aasen-konferansen NMU i Bergen i januar.

Artiklar av m.a.: John Hutchinson, Kjell Venås, Jostein Nærbovik, Karin Moe, Ola Breivega, Olav Randen

- Send meg M&M nr. 3/95 **Det nynorske bibelmålet**, 25,-
 Send meg M&M nr. 4/95 **Hegemonisk nasjonalisme Postmaterialisme. Ordbøker** 25,-
 Send meg M&M nr. 1/2-96 **Ivar Aasen konferansen 1996** 60,-
 Eg tingar 1996-årgangen for 90 kr.

NAMN:

ADRESSE:

POSTNR: STAD:

Send til Mål og Makt, Nordahl Bruns gt. 22, 0165 Oslo
Tlf. 22 36 40 43 Faks: 22 36 40 68

DAGOGTID

Pilestredet 8
0180 OSLO
Tlf. 22 33 00 97
Fakx 22 41 42 10
E-post: dagogtid@sn.no

Verdas einaste riksavis på nynorsk

Høgnorskringen

Høgnorskringen er ein ring av korresponderande lagslemer som ynskjer å styrkja det nynorske skriftmålet i sitt "beste lag" (Aasen). I sjølv høgnorsknamnet ligg eit program. Ringen er med i Ivar Aasen-sambandet. Årspengar kr 50,-.

Skriv til: Høgnorskringen
v/Vestmannen
6143 Fiskåbygd
Postgiro 0803 4591343

Årsmøte i Aasen-rørsla Vestlandske Mållag

Vestlandske Mållag heldt årsmøte i Gimle i Bergen fyre jol. Lars Bjarne Marøy vart attvald til formann. Han la fram ei årsmelding som fortalte um mange tiltak i arbeidsåret, med fyteljingar til styremakter og andre, og han fekk takk for godt arbeid. I kampen mot samnorsk og målblingning hev Vestlandske Mållag vore sers aktivt.

I styret vart Ingebjørg Gilberg, Bergen, og Helga E. Mehl, Rosendal, attvalde, og i staden for Olav Urdal, Tysnes, som bad seg fri, vart Terje Torgilstveit vald. Varamenn vart Mona Stormark, Sjur Terje Fykse, Haldor Slettebø, Bjørn Tormod Ringdal og Sveinung Ones. Att frå fyrr styret er Ellen Vabø, Torolv Hustad og Svein E. Kvamsdal.

Lars Bjarne Marøy vart vald til målsmann for Vestlandske Mållag i det nye Vestmannafondet som fyrebils er på kr 100 000. Haldor Slettebø vart varamann til dette styret.

Ved opningi av årsmøtet heldt formannen minnatalor um Kristoffer Kvamme og Aslaug Lehmann, aktive lagsfolk som er avlidne i arbeidsåret. Millom tiltaki som var nemnde i årsmeldingi må serskilt nemnast eit tri dagars seminar um normaltalemål som laget var med på å skipa, saman med Ivar Aasen-sambandet.

Ivar Aasen-sambandet

På årsmøtet i Ivar Aasen-sambandet i Bergen fyre jol, vart Bjørn Tormod Ringdal, Bergen, attvald til formann. Han vart òg vald til målsmann for samskipnaden i styret for det nyskipa Vestmannafondet. Varamann vart Jon Askeland, Bergen.

Til styret vart valde Jon Askeland (attval) og Bodil Haug, Fagernes, (ny). Sjur Nørstebø Moshagen hadde sagt frå seg attval. Att frå fyrr: Hans Olav Brendberg og Roar Madsen. Varamenn vart Inger Indrebø Eidissen, Sjur Nørstebø Moshagen og Sigurd Sandvik.

Årsmeldingi fortalte um ein vellukka normaltalemålskonferanse i Bergen, i samarbeid med styret for Halldor O. Opedals fond for målreising og målyring, og Vestlandske Mållag. Årsmeldingi fortalte dessutan um samarbeid med Norsk Målungsdom, og um at Volda Målungsdom, som arbeider for høgnorsken, hev meldt seg inn i Ivar Aasen-sambandet.

Ludv. Jerald

Nye bøker 1997

Ivar Aasen: Målsamlingar frå Christiansands og

Agershuus Stifter. Etterleivde Aasen-manuskript med grammatiske utgreidingar og ordsamlingar + dialektlæra for Sør-Noreg. 188 sidor. Hefta kr 240,-

Alv Askeland: Folkesuvereniteten, Stortinget og Grunnlovi.

Frisk essay-samling på godt mål um grunnleggjande spørsmål for norsk folkestyre og sjølvstende.

Hefta kr 135,-.

Eldre bøker

Arne Garborg: Ivar Aasen. Ved Trygve Lande. Miniformat. Kr 95,-.

Jostein Krokvik: Ivar Aasen – diktar og granskjar, sosial frigjerar og nasjonal målreisar.

Bilete ved Jo Gjerstad. 272 sidor. I band kr 250,-.

Jostein Krokvik: Norskørt skriftmåls store fall. Utgreiding um det nynorske atterslaget i etterkrigstidi. Hefta kr 130,-.

Jostein Krokvik: Ny Hungrevekj ja Jan Prahl. Hefta kr 160,-.

Jostein Krokvik: Mål og vanmæle. Soga um det offentlege målet.

Hefta kr 160,-.

Jostein Krokvik: Kjettarord um norskmaalkymi. Hefta kr 24,-.

Sigurd Sandvik: Skriv betre norsk. Rettleiding i målbruk.

Hefta kr 115,-.

Sigurd Sandvik: Suldalsmålet II. Ny i samling ord og ordlag frå Suldal.

Hefta kr 100,-. **Suldalsmålet I og II** samla for kr 200,-.

Ivar Aasen: Norsk Maalbunad. Norske ord etter umgrip og tyding.

I band kr 80,-; hefta kr 60,-.

Ivar Aasen:: Målsamlingar frå Bergens Stift ved Jarle Bondevik,

Oddvar Nes, Terje Aarset. Aasen-manuskript um målet i Sogn, Nordhordland, Voss, Hardanger og Sunnhordland.

Med upplysande tillegg og ei ordbok. Kr. 230,-.

Ivar Aasen: Målsamlingar frå Sunnmøre. Red. Jarle Bondevik,

Oddvar Nes, Terje Aarset. I band kr 250,-; hefta kr 200,-.

Ivar Aasen: Sunnmørsgrammatikkane. Red. Jarle Bondevik, Oddvar Nes,

Terje Aarset. I band kr 200,-; hefta kr 180,-.

Gustav Indrebø: Norsk Målsoga. Det grunnleggjande målsogeverket.

I band kr 350,-.

Gustav Indrebø: Kva er målreising. Utvalde artiklar. Hefta kr 50,-.

Gustav Indrebø: På norsk grunn. Hefta kr 125,-.

Inger Indrebø Eidissen: Gustav Indrebø. Ei livsskildring.

Skildra frå nært hald. I band kr 230,-.

Nikolaus Gjelsvik: Von og veg. Gjelsviks høgskatta ervebrev um

norsk målføring. I band kr 60,-.

Severin Eskeland: Framandordbok. Einaste nynorske. I band kr 115,-

Severin Eskeland: Ei minnebok. I band kr 50,-.

Jarle Bondevik og Andreas Bjørkum: Djup fjord og høg himmel.

Festskrift til Anders Ohnstad. Hefta kr 200,-.

Eigil Lehmann: Reise det som velt er. Hefta kr 115,-.

Eigil Lehmann: Færøysk-norsk ordbok. I band kr. 150,-.

Hannaas, Clausen, Jerald: Vestmannalaget 110 år. I band kr 200,-.

Norsk Bokreidingslag

Postboks 684 – 5001 Bergen

Telefon 55 31 66 29 Faks: 55 32 03 56

Postgiro 0809 3918844

Or Tuftekallen 11. desember 1997:

I fyrejolstidi

Av Gunnar Gilberg

Gode Vestmannalyd!

No uppunder jol gjeng Tuftekallens tankar ofta til dei gamle. Ja, ikkje til dei på gamleheimane eller folk annan stad som er godt uppe i åri, endå um han heilt visst skulde ha tenkt meir på dei òg. Nei. folk i gamletidi. Tenker på alt dei hadde å bala og ståka med i fyrejolstidi. Serleg på gardane kringum var det mykje arbeid å gjera. Mykje å passa på. Etter som det var mest innearbeid det var snakk um, var det kvinnfolk som laut taka tyngste taket, men karane hadde sitt, og borni var òg med.

Ja, det var ikkje lite! Um dei hadde kome på det, kunde dei visst ha ramsa upp noko slikt som dette, hadde dei vilja:

No skal høyra alt me hev å gjera:

*Me skal vega og blanda og kna og baka -
kross i brød og kross i kaka!
Me skal skrapa og klina og smøra,
og so skal me lufta og kveikja og nøra.
Me skal salta og røykja og binda og skjera
(lata vera å smaka og tyggja
lyt me òg gjera).*

*Me skal mala og kverna og koka og bryggja -
og skaka og prøva - men ikkje drikka!
Me skal saga og kløyva og høvla og spikka -
og so skal me retta og kutta og kappa
og vøla og flikka og skøyta og lappa.*

*Me skal elda og fyra og sota og raka
med svidande augo og illraude kjaka'.
Me skal elta og kjevla og steikja og brasra*

*so dropane dryp og rett utor nasa.
Og so skal me gje
fjørkre og fe
alt dei treng te -
kross yver bås! kross yver dør!
nett slik som fyrr.
Bera vatn i hus,
fylla kjerald og krus.
Me skal strøya og rista og binda
og so skal me smelta og støypa og tvinna.
Me skal springa og lyfta og moka,
vaska og skura te me vert låka,
mjølka og kinna og karda og spinna.
Me skal spikra og banka, hala og rikka,
stigla og stryka, pussa og gnikka.
No er det jo!*

Ja, slik kunde ein halda fram lenge, men lat det vera nok med ordleik. Alt med måte.

Men det er mykje å segja um kvart av desse gjeremåli som er stutt nemnde her. Det har Tuftekallen ikkje tenkt å gjera. Berre eitt emne vil han sjå litt nærare på: den sers viktige ølbryggjingi.

Røtene til denne tradisjonen gjeng langt attigenom slektene. Me veit godt, millom anna frå Torbjørn Hornkloves "Haraldskvæde", at seremoniane med mjøddrikking i joli var vigde til Odin, Tor og Frøy. Og då kristendomen kom til Noreg, sette Håkon den gode i lovi at folk skulde halda jol på same tid som dei kristne, og kvar bonde skulde laga ein mæle øl. Kvifor ein mæle var um lag 16 liter i størsteparten av Sogn og i Hardanger og andre luter av Hordaland, medan han var 40.5 liter i Fjordane og på Sunnøre, veit Tuftekallen lite um, men det kann då sjå ut til at det har noko å gjera med dei upphavlege grensone for i-målet. Elles lyt no kvar og ein gjera seg sine eigne tankar. I alle høve segjer Gulatingslovi klårt frå um at joleølet skal signast Jolenatt og vigslast Krist og Sankta Maria. Det gjeld anten det er tale um Hardingmæle eller Fjordamæle og femner soleis både um i-målsølet og a-målsølet. Dette er i seg sjølv ei sterk påminning um at me ikkje må stridast, men samlast og vera spake, slik det står skrive i Vestmannasongen. I minsto i joli. Ja, god Jol, då, alle.

Helsing Tuftekallen.

Eg hev gjort ein avtale med harane i skogen

No um dagane driv eg og rørar uppatt gamal brotamark. Her hev for lengje sidan vore både ljåslåttemark og kryterhamn, ser eg. Men so voks det alsto til, først med brisk og sidan kom bjørk og or og osp og selje og studom raua og hegg, og det veks nokre graner her med lange greiner radt nedåt markji og ein og annan furukallen med tjukke harde greinearmar. Etter kvart vart det for lite ljós åtbrisken, og no står han turr og stiv og steindaud millom alt hitt. Det er ein vegg av skog, smått og stort, friskt, rote og turt um kvarandre.

Det er langt millom sagstokkane i slik skog, og mykje slip vert det heller ikkje. Det beste av lauvskogen sel eg til langved, eller strangane vert kappa og kløyvde til ved i sekks. Turrgrana kører eg heim til å brenne i ovnen med det same, medan det som er for smått og grant til å seljast, slindar eg og reiser upp i hogsten å oss sjølve til neste år. Kvist og tros og det som er klæss rote legg eg i haug og tener på til grågule røyken tjukk som graut veltar upp og upp til himmels.

Det er mødslent å slinde alt smått, men vert det ikkje slinda, det vil segja vert ikkje bork og never rispa upp i full lengd, då vil ikkje veden turke. Anten lät eg motorsagsverdet fara til skråss etter strangane, eller eg skjer rett og slett eit spor inn i veden. Det tek si tid dette. Og difor kom eg på harane. Dei likar bork av osp og selje, og eg gjorde ein einsidig avtale med harane i skogen at eg skulde lata ligge dei granne strangane av osp og selje, ikkje slinde dei og ikkje reise dei upp, og soleis heller ikkje sulke dei til med sagkjedeolje, mot at harane etter kvart slinda dei for meg. Og eg skjønte sopass på harane at dei nok kunde tenkje seg å gnaga borken av trill rundt dersom berre eg heldt meg noggrant til avtalen og stelte til vyrkje åt dei med mjuk og saftig bork, bork like sårnæm som hudi på kvitbleike kvendebrjost som ikkje rett som det er hev hange ute i sol og vind og alt slags ver. Harane likar ikkje turr og treen skorpebork.

So når eg no ser eit haraspor i nysnjøen, då tenker eg at her hev ein av hjelpestemannene mine hoppa. Dei gamle kalla haren for «jase». Eg undrast kvar for namn han trivst best med? Du ser det, slik det no er lyt eg vera litevettak vak for harane i skogen.

Arne Horge

Vestmannen

Sigeren fylgjer våre fanor!

Høgnorskfolket med Ivar Aasen-sambandet, Vestlandske Mållag, målungdomen og andre gjorde eit fagnaverk i den rjukande striden mot freistanden til fleirtalet i Fagnemndi i Språkrådet på å brytja anbeitetseord inn nynorsken. Målreformistane var knapt synlege i ordskiftet. Som rimeleg er. Denne summeringi frå stjorni i Sunnmøre Målungdom stod i Sunnmørsposten 20. februar:

Det hjelpte lite at det var fredag 13. då årsmøtet i Norsk språkråd hadde uppe framleggjet frå Fagnemndi um å sleppa 130 anbeitetseord inn i norsk. I eit samrøystes vedtak valde nynorskdeildi å utsetja framleggjet og senda heile greia attende til Fagnemndi for ny fyrehaving. Dette vedtaket hadde neppe vore tilfelle um det ikkje hadde vore for det massive motstandet frå norskmålsbrukarar flest, og det syner at kamp nytta.

Etter å ha fenge fleirtal i Fagnemndi, trudde målreformistane at dei på same måten som i 1938 skulde klara å yverkøyra Noregs Mållag. Dei tok i miss.

Samnorskmotstandarar yver heile landet mobilisera. Lesarbrev, fyreteljingar, konferanseskipping og underskriftskampanjar gjorde det klårt at no meinte me ålvor. At Språkrådet endelegt hev gjenge til full retrett er soleides ein siger for fridom og demokrati.

Valspråket å Jan Terje Faarlund., leidaren i Fagnemndi, er at "det er betre å skriva därleg nynorsk enn godt bokmål". Difor meiner han at nynorskbrukarar ikkje lenger skal verta retta på når dei nyttar bokmålsord som er "vanlege i folkeleg norsk talemål", jamvel um han kann gå med på at dette ikkje vert noko godt mål. No ventar me i Sunnmøre Målungdom berre på at Språkrådet slepper til att dei norske ordi og formene som vart forbodne i 1938, slik at norskmålsbrukarar ikkje lenger skal verta retta på når dei skriv godt mål!

**Olav Torheim og
Vegard Aambø Langvatn
for stjorni i
Sunnmøre Målungdom**

Godt sagt um vensame ord:

Dei vensame ord som du segjer i dag, kann bera frukt i morgen.

Mahatma Gandhi (1869-1933), indisk tenkjar, pasifist og politikar.

Sluttordet

Dropen holar ut steinen, ikkje med makt, men med å falla um att og um att.

Ovid, romardiktar, (43 f.Kr. – 17. e.Kr.). Umforma til denne ordleggjungi av filosofen Giordiano Bruno i eit lystspel (1582)

Snakk med oss om Plassering

Vi gir deg betre råd!

KREDITKASSEN

HER FINN DU OSS I HORDALAND:

Arna - Bryggen - Fana - Fyllingsdalen - Landås - Rådhusplass - Åsane